Pest'a, Marti, 8/20 optovre. Nr. 148. Anulu antaiu, MDCCCLXVIII.

Locuinti'a Redactorului: si Cancelari'a Redactiunii: e in Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decâtu numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii" Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esî Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Pretiulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu. . 15 fl.

Pentru Romani'a:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre ½ de anu, — si 1 galb. pre ¼ de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a timbrale pentru fiesce care publicatiune separatu. In Loculu deschisu 20 cr. de linia
Unu esemplariu costâ 10 cr.

Invitare de prenumeratiune

la

FEDERATIUNEA

pre patrariulu IV (opt.—dec.) 1868.

Incependu-se treiluniulu alu IV (opt.—dec.) a. c., rogâmu pre p. t. doritorii de a avè acestu diurnalu, sê binevoiesca a grabì cu prenumeratiunea, pentru ca de o parte sê ne scimu orientà in privinti'a nrului esemplarieloru ce vomu avè a tiparì, éra de alta parte sê potemu incungiurà ori-ce neregularitate in speduirea diurnalului. Totu-deodata rogâmu pre acei p. t. domni, cari sunt in restantia cu pretiulu de prenumeratiune, si alu càroru numeru este cam marisioru, sê nu intardìa a-si rafuì socotele, ca sê nu ni sê mai adauga greutâtile si d'in acésta parte.

Conditiunile de prenumeratiune, remanu cele d'in fruntea diurnalului

Redactiunea.

Pest'a, 8/20 opt. 1868.

Noulu proieptu de lege in caus'a natiunale, presintatu de deputatii Kerkápolyi si Horváth si primitu — in câtu scimu pan'acum'a — de basea desbateriloru speciali in sinulu comissiunei de 40, este acum innaintea nostra. Lu-impartesîmu mai la vale si cetitoriloru nostri, facandu sê-i premerga unu scurtu raportu despre siedinti'a de sambata a comissiunei, d'impreuna cu raportulu si proieptulu subcomissiunei de 11, pentru ca asemenandu-le, sê-si pota dà totu omulu parerea a supr'a loru. In nrulu viit. vomu republicà si proieptulu deputatiloru romani si srbi, pentru ca sê le aiba totu insulu inaintea ochiloru.

Apretiandu la tempulu sêu proieptulu subcomissiunei si alu deputatiloru romani si srbi, si dechiarandu-ne francu pentru celu d'in urma, ar' urmà sê consideramu acum mai de aprope proieptulu celu nou, alu deputatiloru Kerkápolyi si Horváth. — Elu inse nu merita neci câtu am facutu traducandu-lu. Elu este insult'a cea mai abominabile, ce se arunca in fati'a natiuniloru, cari facu maioritatea poporatiunei in Ungari'a, elu vre sê ne asecure ace'a ce nice absolutismulu celu mai rigidu n'a potutu rapì de la noi. Totu-si acestu proieptu de lege, dîsu in batjocura „pentru egalea indreptatîre a natiunalitâtiloru" ni-are si partea sa cea buna, ca tote relele d'in lume. Anume acestu fêtu monstruosu, alu unui simtiu de dreptate, cum ti-lu poti representà numai in omenii cei mai orbiti de dorulu de a supremati sà si de a asuprì, este tare acomodatu pentru asterge si cea d'in urma cetia de pre ochii acelor'a, cari se mai leganau in credinti'a, câ promissiunile si afidârile unguriloru sunt sant'a scriptura. Acestu proieptu de lege s'a dîsu câ este efussulu pareriloru si dorintieloru guvernului unguresecu, si pan'acum nime n'a demintîtu acésta asertiune. Ei bine mai este vr'unu sufletu de romanu, care cetindu proieptulu atribuitu guvernului, sê nu veda, câ unde tindu fratii de la potere? Sê nu se mai imagesca neci unu romanu! Dupa ce ne usurpara tote drepturile, ei vinu acuma a-si bate jocu de noi, a-si bate jocu de majoritatea poporatiunei care au sustienutu tier'a de atâti-a seculi prin sacrificarea sangelui si averei sale! Nu ne indoimu, câ barbatii natiunei nostre d'in diet'a Ungariei voru sci aperà onorea si drepturile natiunei romane si fatia cu acésta noua insulta. Apoi lasa sê taia diet'a unguresca si cestiunea acést'a cum i va placè. Intr'unu statu constitutiunalu, poporele nu se potu obligà la observarea unei legi aduse fâra de concursulu loru, de câtu dora numai prin fortia bruta; éra unde se aplica mesur'a ast'a, de constitutiunalismu n'ai ce vorbì, ci ai sê te mangâi: câ mai curendu si-au datu preste capu asupritorii de câtu cei asupriti.

Comisiunea in caus'a natiunalitâtiloru

s'a adunatu in 17 l. c. la diece ore a. m. sub presiedinti'a lui Somssich. Ministrulu presiedinte c. Andrássy si ministrulu de cultu b. Eötvös au asistatu la acésta siedintia, care fù un'a d'intre cele mai interesante. Dorere câ la aceste nu sunt de fatia stenografi, si asiè suntemu constrinsi a compune unu reportu sumariu numai dupa impartesîrile vorbale ale unoru deputati.

Dupa ce s'au cetitu cele doue proiepte de lege (a comitetului de 11, si a lui Horváth-Kerkápolyi), dep. Branovaczky pretinse, sê se cetesca si proieptulu aceloru 26 deputati natiunali, romani si serbi, sub titlulu: „Proieptu de lege pentru regularea si asecurarea natiunalitâtiloru si limbeloru tierei in Ungari'a."

Dupa ce s'a cetitu si acestu proieptu, Nyáry — ca fostulu presiedinte alu comitetului de 11 — incepù desbaterea generala propunendu, ca reportulu comitetului sê se iè de basa pentru desbaterea speciala. Intr'o cuventare mai lunga desfasiurâ parerea, câ comitetulu acestu-a a avutu in vedere §. 23. alu constitutiunei belgice, conformu carui-a intrebuintiarea toturoru limbeloru d'in tiera remane facultativa, si numai in referintiele loru fatia cu administratiunea statului si a justitiei se pote regulà prin legelatiune. Diferitele natiunalitâti d'in Ungari'a nu potu luà in nume de reu acésta prerogativa a limbei magiare, ca idiom'a centralisatiunei, pentru câ ea e limb'a celei mai inaintate natiunalitâti in Ungari'a — in privinti'a nedependintiei si a civilisatiunei; acestu progresu limb'a nu lu-multiamesce soiului sêu, ci mai vertosu revolutiunei, adeca protestantiloru, cari cu emininte le loru sensu pentru libertate si cultura au datu intregului soiu magiaru acésta direptiune favorabila.

La acestea replica Horváth, câ propunerea sa purcede d'in acelea-si principie, câ-ci ca ale comitetului de unu-spre-diece, acestu-a distinge numai individulu si statulu, ér' celu-a desvolta gradatu drepturile limbei cetatianului, a comunei, besericei, administratiunei municipale, justitiei si a legelatiunei, prin urmare incungiura repetîrea — si areta neposibilitatea, de a potè servà regularitatea justitiei pre langa mixtum compositum atâtoru limbe in afacerile juridice.

Miletics tiene o cuventare lunga in limb'a germana, prin care, provocandu-se la brosiur'a lui Eötvös despre garantiele monarciei austriace, areta, câ cestiunea natiunalitâtiloru in Ungari'a s'a nascutu d'in lips'a reala si d'in consciinti'a locuitoriloru, ér' nu prin agitatiune. Miletics pledeza pentru proieptulu deputatiloru natiunali, conformu carui-a natiunalitatea ca atare sê se garanteze prin lege, si nu sê se asecureze drepturile limbei cetatianiloru singurateci, câ-ci acestea esista si n'au lipsa de o lege speciala. Miletics cere teritorie natiunale ca in Elveti'a si nu recunosce domni'a limbei magiare.

Lui Miletics i-respunde Zsedényi, câ situatiunea Ungariei cu locuitorii sêi de limbe diferite nu concede realisarea ideei statului magiaru pana in ultimele sale consecintie, — dar' pentru aceea situatiunea Ungariei nu e astu-feliu, ca natiunalitâtile sê renege acést'a patria. Legelatiunea Ungariei a cuprinsu totu-de-un'a cu amore egala tienuturile locuite de romani, serbi, slovaci, germani, ca si cele locuite de rasea magiara, dar' totu-de-un'a sub conditiunea, sê nu pericliteze unitatea politica a Ungariei, ceea ce s'ar' provocà de siguru prin arondarea teritoriala. Zsedényi voteza pentru proieptulu lui Horváth, si desfasiura causele, pentru cari nu voiesce a implinì dorintiele, cu cari romanii si serbii se grabescu a pretinde ca consecintie de ratiunaminte si principie, ceea ce antecesorii loru n'au potutu conservà séu eluptà.

Contele Teleky observa ironice, câ impartîrea teritoriala numai ar' instrainà natiunalitâtile un'a de alt'a, dar' nu le-ar' apropià, pre cum sustiene Miletics; — elu voteza pentru proieptulu lui Horváth.

Podmaniczky pledeza pentru Nyáry.

Bonis observa, câ cas'a representantiloru, candu a alesu comisiunea acést'a, nu i-a datu instructiunea, de a se ocupà cu natiunalitâtile, ca corporatiuni autonome, ci cu drepturile limbei cetatianiloru singurateci, si aviseza pre Miletics, câ proieptulu serbiloru n'are alta de scopu, de câtu ca maioritatea locuitoriloru d'in teritoriele dorite sê suprime minoritatea.

Armbruss spune serbiloru, câ ei cu proieptulu loru voiescu a dà unei maioritâti relative drepturi, cari fatia cu numerulu locuitoriloru nu le competu. —

Branovaczky nega intentiunea insinuata de antevorbitoriulu, consemte cu parerea lui Miletics, si dîce, câ proieptulu lui Horváth e de prisosu, fiindu câ drepturile contienute in acelu-a se eserceza factice si acum de membrii singurateci ai natiunalitâtiloru. Branovaczky vre sê asecure drepturile maioritâtii, sê stabilesca natiunalitâtile ca atari, proieptulu lui Horváth nimicesce si concesiunile comitetului de unu-spre-diece.

Ministrulu Eötvös respunde, câ e o gresiela mare, deca cine-va voiesce a regulà cestiunea natiunalitâtiloru numai in interesulu unei natiunalitâti; aici decide intrebarea, care natiunalitate ocupa puntulu celu mai practicu. Bas'a ideei brosiurei sale este, câ cestiunea natiunalitâtiloru se pote regulà numai ca cestiunea religiunaria, pre bas'a egalitâtii, care duce la libertate si nu la opresiune, si statulu nu e indreptatîtu, a pretinde de la cetatianii singurateci, sê-si sacrifice libertâtile loru, spre a satisface cupiditâtii aceloru natiunalitâti, cari in teritoriele arondate vreu sê oprime pre membrii singurateci ai minoritâtiloru.

Petru Mihályi (deputatu romanu d'in Maramuresiu, patri'a lui Dragosiu), pledeza in contr'a proieptului deputatiloru natiunali; proieptulu lui Horváth e prè pusilanimu; Mihályi acepta de basa proieptulu comitetului de unu-spre-diece.

Miletics respunde mai multoru antevorbitori, — si mai cu sema ministrului de cultu, câ religiunea stâ de sine, ca una institutiune nedependinte, natiunalitatea inse e concrescuta cu poporulu, si trebue garantata ca atare prin legelatiune. Combatendu pre Nyáry cetesce dorintiele flamandiloru in privinti'a limbei loru, substernute parlamentului belgicu in an. 1858, cari sunt identice cu dorintiele serbiloru.

Zsedényi lu-intrerupse dîcendu: dar' nici acolo nu s'au implinitu. (Hohotu mare.)

Acum presiedintele Somssich pune intrebarea: primesce-se proieptulu comitetului de unu-spre-diece ca basa pentru desbaterea speciala. Se scola numai 6—7 membri; asemenea se respinge proieptulu deputatiloru natiunali, maioritatea preponderante se dechiara pentru proieptulu lui Horváth.

Acum se scola Miletics si Branovaczky si dechiara, câ representantii serbiloru nu mai potu asistà la desbaterea comisiunei despre unu operatu neaceptabilu.

Presiedintele Somssich i-avisezà, câ d'insii sunt representanti ai tierei, si nu delegati ai natiunalitâtiloru; elu nu-i pote sillì, sê iee parte la siedintie, dar nu pote nici concede, ca acésta dechiaratiune sê se iee la protocolu.

Bonis observa, câ acesti domni voru vatemà numai interesele conatiunaliloru sêi, deca numai ieau parte la siedintie.

Nyáry e de parerea presiedintelui, se pote câ nici elu nu va mai asistà la siedintiele comisiunei, absentarea acést'a inse depinde de la vointi'a individului si nu se pote luà la protocolu.

Cu acestea se inchiaia siedinti'a, continuarea luni in 19 optovre, la 4 ore d. a.

Proieptu de lege despre egal'a indreptatîre a natiunalitâtiloru.

Cetatianii tierei de deosebita natiunalitate fiindu dechiarati de egalu indreptatîti inca si cu privire la folosirea limbei loru materne, indreptatîrea loru egale, cu respectu la unitatea tierei, la possibilitatea si oportunitatea practica a guvernarei si a administratiunii de justitia rapede si punctuali, se statoresce in urmatoriele:

§. 1. Fia-care cetatianu alu tierei pote sê-si dèe esibitele in limb'a materna la comunitatea sa propria si incâtu va potè fi intielesu, si la alte comunitâti, asîsderea la oficiulu sêu cercuale si baserecescu, pre cum si la guvernulu statului.

In comunitâtile acele, unde nu pote fi intielesu in limb'a sa materna, se pote folosì de limb'a protocolului, séu de ore-care-va limba protocolaria a comunitâtii séu a jurisdictiunei respective;

in esibitele adresate jurisdictiunei sale si organelorn centrali séu cercuali, se pote folosì de limb'a protocolului séu de ore-care-va limb'a protocolaria a jurisdictiunei séu a comunitâtii sale proprie; in esibitele adresate altoru jurisdictiuni séu organeloru aceloru-a, numai de limb'a protocolaria séu de care-va limba protocolaria a jurisdictiunei respective.

Folosirea limbei pre terenulu legislativu este determinata prin §§. 13—21.

§. 2. In adunâri comunali, baserecesci si municipali, folosirea limbei materne este libera toturoru aceloru-a, cari au dreptulu de a vorbì.

§. 3. Fia-care cetatianu are dreptulu pentru sine séu in societate cu consotii sêi de specialitate, de a determinà limb'a instructiunei, respective limb'a manipulatiunei afaceriloru in tote scolele private, institutele si reuniunile infiintiate sub priveghiarea guvernului d'in midilocele proprie séu intrunite legalminte pentru promoverea economiei publice, a industriei, comerciului, a artiloru, sciintieloru si a desvoltârii generali.

Cu privire la folosirea limbei afaceriloru, voru fi a se tienè in vedere determinatiunile §-lui 1.

§. 4. Comunitâtile baserecesci sunt indreptatîte, remanendu ne atinse drepturile jurisdictiuniloru loru baserecesci, a determinà limb'a, in carea voru fi a se duce matriculele si a se decide causele baserecesci, precum si intre marginile legei de instructiune a tierei, a determinà limb'a instructiunei in scolele loru.

§. 5. Corporatiunile si jurisdictiunile mai inalte baserecesci si-determina ele insele fatia cu comunitâtile baserecesci limb'a discussiunei, protocolului, manipulatiunei interne si a comunicatiunei. Daca acésta nu aru fi limb'a oficiale a statului, protocolulu se va manipulà, d'in punctulu de vedere alu priveghiarei statului si in limb'a oficiale a statului.

Limb'a corespundintiei deosebiteloru baserece si jurisdictiuni superiore baserecesci intre sine este limb'a oficiale a statului.

§. 6. Comunitâtile baserecesci, precum si jurisdictiunile mai inalte si supreme baserecesci se potu folosì in esibitele loru câtra guvernu de limb'a loru de manipulatiune séu protocolaria si de limb'a oficiale a statului, in esibitele loru câtra jurisdictiuni si câtra organele acestoru-a se potu folosì de acele-si limbe séu, daca au mai multe limbe protocolarie, de un'a d'intre aceste.

§. 7. Adunârile comunali potu ele insele a-si alege limb'a loru protocolaria si de manipulatiune interna. Protocolulu are a fi manipulatu totodata si in limb'a, in care $1/5$ d'intre membrii indreptatîti voru aflà de lipsa manipulatianea acelui-a.

§. 8. Deregatorii comunali sunt indetorati a se servì, in atingerea loru cu individii parteculari, in câtu se pote de limb'a acestoru-a.

§. 9. In esibitele loru adresate guvernului, comunitâtile potu sê si-intrebuintieze limb'a loru protocolaria séu limb'a oficiale a statului, éra in cele adresate jurisdictiuniloru, limb'a statului séu limb'a protocolaria a respectiveloru jurisdictiuni. Ace'a-si mesura va fi de observatu si cu privire la esibitele adresate jurisdictiuniloru, luandu afara totu-si organele cercuali proprie, caror'a potu fi predate si in limb'a loru protocolaria propria

§. 10. Limb'a protocolaria si de manipulatiune interna a jurisdictiuniloru, afara de limb'a oficiale a statului, este oricare limba, a carei-a folosire este considerata de necesaria celu putînu prin un'a a cinci-a parte a celoru indreptatîti de a votà. —

§. 11. Daca in sensulu §-lui 10 ore care-va jurisdictiune va intrebuintià in manipulatiunea protocolaria si oficiale pre langa limb'a oficiale a statului inca si una alta limba, testulu conceputu in limb'a oficiale a statului va decide in casuri de dubietate atâtu cu privire la intielesulu protocolului câtu si la citatiunile oficiali.

§. 12. Daca d'in partea jurisdictiuniloru se voru asterne guvernului socotele comunali séu orfanali, cari nu sunt concepute in limb'a oficiale a statului, séu se voru asterne pre calea apelatiunei plansori private, cari asîsderea nu voru fi concepute in acésta limba, trebuie sê i-se suscerna totodata si una traducere autentica magiara, midilocita prin jurisdictiuni.

Spre acestu scopu, fia-care jurisdictiune, unde va fi de lipsa, este indetorata a-si intocmì unu traducatoriu séu mai multi, provediuti cu cunoscinti'a limbeloru recerute; cari se voru indetorà prin juramentu la implenirea punctuale si fidela a agendeloru loru.

§. 13. Deregatorii jurisdictiuniloru sunt indetorati a se folosì in atingerea loru cu comunele, adunârile, jurisdictiunile mai inalte baserecesci, reuniunile, institutele si particularii de sub sfer'a activitâtii loru oficiali, in câtu se pote de limb'a acestoru d'in urma.

§. 14. Intre sine si in scrisorile adresate guvernului, jurisdictiunile se folosescu de limb'a oficiale a statului, inse in un'a rubrica mai de aprope voru potè intrebuintià si limb'a, care o folosescu, pre langa limb'a statului, in protocolu si in manipulatiunea interna.

§. 15. Fia-carele locuitoriu alu tierei, in casurile candu, fâra intrevenirea vre-unui advocatu, ori ca acusatoriu, acusatu, séu petitiunatoriu, in persona séu prin vre-unu mandatariu alu sêu, rechiama séu e in dreptu de a rechiamà scutulu legiloru si ajutoriulu judiciale, este indreptatîtu a se folosì:

a) inaintea judecatorìei comunitâtii sale, de limb'a sa materna,

b) inaintea judecatorìei altoru comunitâti, de limb'a séu de un'a d'intre limbele, in carea se manipuleza protocolulu si afacerile comunitâtii respective;

c) inaintea judecatorìei jurisdictiunali d'in cerculu sêu propriu, de limb'a manipulatiunei interne, séu protocolaria a comunitâtii sale proprie;

d) inaintea altoru judecatorie, fia aceste d'in jurisdictiunea sa propria séu d'in una jurisdictiune straina, va avè a se folosì de limb'a protocolaria a jurisdictiunei, de carea se tiene judecatori'a respectiva.

§. 16. In casulu aretatu la § 15, atâtu in procederea sa relativa la procesu câtu si afara de ace'a, la ascultarea martoriloru, la inspectiunâri judiciali si la alte acte judecatoresci, judele se va folosì de limb'a personeloru ascultate séu intrebuintiate, inse in protocolulu de pertratare de limb'a oficiale a statului; in casu inse candu partidele nu aru intielege acést'a d'in urma, judele va esplicà partideloru cuprinsulu protocolului, in casu de lipsa cu ajutoriulu unui interprete.

Judele este asîsderea indetoratu a esplicà si, dupa impregiurâri, a interpretà partideloru inca si documintele mai insemnate a le procesului, in casu candu aceste-a aru fi concepute intr'una limba neintielesa de un'a séu alt'a d'intre partidele litigante.

In interesulu partidei, carea are a fi citata, resolutiunea de citatiune se va concepe in limb'a ei materna, in casu candu se va potè eruì cu de grab'a, de altmintrea in limb'a protocolaria a comunitâtii, in carea locuiesce partid'a care are a fi citata, séu chiaru si in limb'a oficiale a statului.

Testulu originale si autenticu a celoru-l-alte resolutiuni, decisiuni séu sentintie, este totu-de-un'a celu magiaru, judele este totu-si indetoratu a le face cunoscute, respective a le immanuà fia-carei partite inca si in limb'a, carea partid'a o doresce, in câtu acésta limba ar' fi ace'a séu un'a d'intr' acele, n carea se manipuleza afacerile si protocolele jurisdictiunei, de carea se tiene si judele insu-si.

§. 17. Daca asemeni procese se continua la instantia mai innalta, judecatoriulu e indetoratu ex offo, ca tote documintele, cari nu sunt concepute in limb'a oficiale a tierei, sê le traduca in limb'a ungurescа, prin traducatorii sistemisati in fruntea jurisdictiunei, si sê susterna traductiunile deodata cu procesulu la judecatori'a de apelatiune.

Decisiunile, conclusele si sentintiele judecatorìeloru mai innalte au a se concepe in limb'a oficiale a tierei, prin urmare la publicarea acelor'a, judecatori'a de I instantia este indetorata a observà aceea-si prescriere, care s'a aretatu in puntulu d'in urma alu §. 16. in privinti'a publicatiunei sentintieloru judecatoresci de I instantia.

§. 18. In tote procesele, in cari pârtile se suplinescu séu trebue sê se suplinesca prin advocatu, limb'a pertratârei, a decisiuniloru, concluseloru si sentintieloru, este limb'a oficiale a statului.

Esceptiune face numai conclusulu de citatiune, in privinti'a cârui-au a se observà determinatiunile §-lui 16.

Fie-care parte este indetorata, ca sê adauga la documintele intrebuintiate, in câtu acele-a nu voru fi concepute in limb'a oficiale a tierei si una traducere ungurescа.

Traducerile subsemnate in comunu de represintantii ambeloru pârti, cari porta procesu, au a se considerà ca autentice, daca inse partea contraria ar' trage la indoiela fidelitatea traducerei unguresci, traducerea are a se autenticà prin traducatoriulu jurisdictiunalu.

Protocolele despre inspectiunâri si ascultarea de martori, au a se concepe si in atari procese in limb'a personeloru ascultate, inse in casu de apelatiune are a se adauge la protocolu si traducerea ungurescа ex offo.

§. 19. Prescrierile de tasse, cu privire la traducatorii, cari au a se asiedià la juredictiunile singuratice, le va statorì ministeriulu de interne.

Daca documintele sunt concepute intr'o limba, pentru care la respectiv'a juredictiune nu este traducatoriu de specialitate, — acele-a au a se tramite la sectiunea de traducere, ce se va organisà spre acestu scopu in sinulu ministeriului de interne.

§. 20. La afacerile, cari cadu sub competinti'a judecatorieloru cambiali, limb'a procesului, in interesulu credetului publicu, este limb'a oficiale de statu.

§. 21. Limb'a manipulatiunei interne a judecatorieloru seculari, cari aterna de la alegere, e limb'a oficiale de statu; judecatoriele seculari si-alegu ele inse-si limb'a manipulatiunei.

§. 22. La deregatoriele cartei funduale are a se intrebuintià limb'a oficiale de statu, totu-si resolutiunile si estrasele, daca poftescu partidele, au a se edà si in limb'a protocolaria si a manipulatiunei interne a juredictiunei.

§. 23. Limb'a oficiale a judecatorieloru, cari depindu de la denumirea guvernului e eschisivu cea ungurescа.

Spesele traducerei le solvesce in procese partea, carea pierde; ele trebue inse antecipate de câtra partea, carea susterne documintele de tradusu. Unde nu obvine asemene casu, cum e d. e la protocolele despre inspectiunare si ascultarea martoriloru, detorinti'a anteciparei ingreuneza pre actoru.

§. 24. Daca omeni privati, baserice, societâti private, institute private si atari comunitâti, cari nu posiedu neci unu dreptu juredictiunalu, nu ar' intrebuintià in esibitele loru câtra guvernu limb'a oficiale a acestui-a, are a se adauge testului ungurescu alu resolutiuniloru, ce voru urmà pre asemeni esibite, afara de casuri urginte, si o traducere in limb'a esibitului.

§. 25. In interesulu succesului instructiunei publice, in interesulu culturei comune si a prosperitâtii, ministrulu de instructiune este indetoratu a se ingrigì, ca cetatianii patriei de fie-care natiunalitate sê-si pota cultivà pruncii in limb'a materna.

Spre acestu scopu, ministrulu de culte dispune, ca in tienuturile, unde suntu numerosi cetatianii de o natiunalitate, si nu este scola corespundietoria indigintieloru poporatiunei, séu nu suntu destule institute de invetiamentu de aceste-a, sê se infiintieze dupa potintia institute de invetiamentu, corespundietorie scopuriloru atinse.

§. 26. In tienuturile in cari se usueza mai multe limbe, ministrulu de culte are a se ingrigì, ca scolarii d'in scolele midiulocie sê capete invetiatura deplinu gramaticale si in limb'a loru materna.

§. 27. La institutele de invetiamentu mai inalte, cari se voru infiintià in tiera, se voru radicà catedre pentru limbele natiunalitâtiloru, cari locuescu in massa in acelu tienutu.

§. 28. La universitatea tierei limb'a propunerei este cea ungurescа, totu-si — in câtu nu se va fi facutu pan'acum — se voru radicà catedre pentru limbele cari se usueza in tiera si pentru literatur'a loru.

§. 29. Fiindcâ la inlocuirea oficieloru si in venitoriu se va considerà numai capacitatea personale, natiunalitatea cui-va nu mai pote fi piedeca nice de ici in colo, pentru inaltiarea lui la vr'unu oficiu ori demnitate. — Guvernulu statului se va ingrigì, ca pentru oficiele tierei si anume pentru posturile de comiti supremi, sê se aplice dupa potintia persone d'in natiunalitâtile deosebite, cari sunt versate in limbele recerute si provediute si de altmintrea cu cunoscintiele necesarie.

§. 30. Ordinatiunile legiloru de mai innainte, cari stau in contradîcere cu determinatiunile de susu, prin acést'a se desfiintieza.

Carolu Kerkápolyi.
Ludovicu Horváth.

Raportulu

subcomitetului comisiunei esmise de câtra cas'a deputatiloru dietei Ungariei d'in anulu 1865, in caus'a natiunalitâtiloru.

Subcomisiunea tramisa de comisiunea alesa in caus'a natiunalitâtiloru, a tienutu de lipsa inainte de tote fipsarea asiomei, care sê servesca de cinosura in deslegarea problemei sale.

De atare (cinosura) a privitu egal'a indreptatîre a natiunalitatei poporeloru locuitorie in tiera, si s'a nisuitu, ca sê pota gatì unu proieptu de lege, dupa a carui-a primire pe calea legelatiunei tote acele popore sê-si pota realisà liberu pretensiunile loru natiunali, sê le pota realisà pana la marginile, cari le pune neincungiurabile unetatea politica a tierei, va sê dîca integritatea teritoriala, esistinti'a unitaria a legelatiunei si administratiunei ei sociali.

In lucrarea sa subcomisiunea a intrebuintiatu consciintiosu, respective a luatu in considerare tote elaboratele transpuse ei de cas'a deputatiloru, séu presentate d'in partea diferiteloru natiunalitâti, si care cu stima le aclude acì sub A, B, C, D, E, d'inpreuna cu proieptulu de lege gatitu d'in partea sa si anesatu sub F. La pregatirea acestui proieptu de lege, subcomisiunea a fostu cu privire numai la Ungari'a, ér' nu si la tierele ei sotie.

Pest'a, iuniu 25. 1867.

Paulu Nyáry m. p. pres. subcomis. — Carolu Kerkápolyi notariu

Proieptulu de lege

in caus'a natiunalitâtiloru

compusu de sub comitetulu comisiunei emise in caus'a natiunalitâtiloru, si asternutu casei deputatiloru.

Capu I.

Drepture de natiunalitate pe terenulu administratiunei comunali si besericesci.

§. 1. Tetu cetatianulu patriei pote intrebuintià limb'a sa materna in tote actele adresate antistiei comunei sale, ér' in cele adresate antistiei altoru comunitâti numai limb'a séu un'a d'in limbele usuate acolo.

§. 2. In adunârile comunali membrii potu vorbì in limb'a loru materna.

§. 3. Limb'a protocolului luatu in adunârile comunale, si a manipulatiunei afaceriloru interne in guvernarea comunala, o va decide adunarea comunala cu maioritate absoluta de voturi.

Deca nici o limba n'ar' castigà maioritate absoluta de voturi la prim'a votisare, membrii adunârii voru votà de nou

pentru cele doue limbe, cari la votisarea prima au dobenditu mai multe voturi.

Dorindu minoritatea, este a se scrie protocolulu si in limb'a ei, deca la votare pe partea acestei limbe au cadiutu celu putienu $^1/_5$ parte a voturiloru.

Decisiunea adusa in asta privintia nu pote venì la noua pertraptare, de câtu dupa decursulu aloru trei ani, si atunci inca numai in adunare capace a decide, care se va conchiamà pe langa prealabil'a fipsare a cestiunei, la dorinti'a a $^2/_3$ pârti d'in membrii presinti.

Deca decisiunea se ia la desbatere, meritulu cestiunei se decide prin maioritate absoluta de voturi.

§. 4. Antistii comunali in comunicatiunile verbale cu locuitorii singulari ai comunei sunt indetorati a intrebuintià limb'a acelui-a, cu care au a face.

§. 5. Comunitâtile besericesci potu dispune liberu despre scrierea matriculeloru si limb'a instructiunei in scolele proprie, si in genere despre afacerile comunei besericesci — inse fâra de vatemarea drepturiloru legale ale superioritâtiloru loru besericesci.

§. 6. Fia-care juredictiune besericesca inalta si mai inalta si-pote decide dupa placu limb'a protocoleloru si afaceriloru. Deca ea n'aru fi cea magiara, protocolulu este a se luà in aceea (magiara) d'in puntu de vedere alu inspectiunii statului.

Limb'a comunicatiunei in sinulu aceleia-si beserice o va decide juredictiunea ei mai inalta.

Limb'a comunicatiunei intre diferitele beserice este cea magiara.

§. 7. Fia-care beserica este indreptatîta de a pretinde dupa regulele, ce se voru precisà in legea de culte si instructiune, ajutoriulu statului pentru tote acele comunitâti besericesci constituite séu constituinde in sinulu ei, fia acele de ori-ce natiunalitate, cari n'aru fì in stare de a suportà greutâtile besericei si ale instructiunei.

Capu II.

Drepturi de natiunalitate pe terenulu administratiunei publice la juredictiuni.

§. 8. Fia-care cetatianu alu patriei, comunitate, adunare, juredictiune mai inalta basericesca, asociatiune si institutu in actele adresate câtra juredictiunea propria pote intrebuintià limb'a sa materna, respective limb'a afaceriloru, ér' in acele adresate altoru juredictiuni numai limb'a séu un'a d'intre limbele, in care séu in cari se duce acolo protocolulu.

§. 9. In adunârile juredictiuniloru, cari au dreptu de vorbire, potu vorbì in limb'a loru materna.

§. 10. Câ in care limba sê se ice protocolulu, pre cum si câ care sê fia limb'a afaceriloru interne a juredictiunei si a diregatoriloru, premergendu fipsarea obieptului, o decide cu maioritate absoluta de voturi adunarea conchiamata pentru acestu scopu.

Afara de limb'a statorita protocolulu trebue sê se duca si in alt'a, adeca in aceea limba, in care un'a séu alt'a, inse celu putienu $^1/_5$ parte d'in membrii adunârii generale, remasa in minoritate, de cum-va aru dorì, ca sê se duca.

§. 11. Decisiunea adusa in cestiunea limbei se pote luà la pertraptare numai inaintea restaurârii diregatoriloru in o adunare decidatoria, care premergendu fipsarea cestiunei, se va conchiamà, inse si atunci numai la dorinti'a a $^2/_3$ pârti d'in membrii presinti.

Luandu-se decisiunea la pertraptare, meritulu cestiune se decide prin maioritate de voturi.

§ 12. Deca cutare juredictiune nu primesce limb'a magiara de limba a protocolului si a manipulatiunei afaceriloru interne, d'in puntulu de vedere alu inspectiunii statului, protocolulu trebue sê se duca si in limb'a (magiara) oficiale a statului, ér' la manipulatiunea afaceriloru se pote aplicà totu aceea-si, ca limba midilocitoria, dupa placu.

§ 13. Diregatorii jurisdictiuniloru in negotiatiunile loru cu comunitâtile, adunârile, sotietâtile private, institutele si privatii, cari cadu in sfer'a activitâtii loru, sunt oblegati a intrebuintià limb'a aceloru-a.

§ 14. Jurisdictiunile intre sine intrebuintieza limb'a magiara; inse jurisdictiunile, a caroru limba statorita de adunarea generala pentru manipulatiunea afaceriloru interne nu e cea magiara, — dar' fiindu totu aceea-si, intre sine potu comunicà in aceea-si limba a afaceriloru interne.

Capu III.

Drepturile natiunalitâtiloru in privinti'a administratiunei statului.

§. 15. Fia-care cetatianu d'in patria are dreptu sê se folosesca de limb'a materna in petitiunile indreptate câtra regimulu tierei.

§. 16. Institutele de invetiamentu pentru arta, sciintia, agricultura, industria si comerciu precum si alte institute de acestea, fie ele intemeiate de persone private, de asociatiuni séu corporatiuni, precum si aceste asociatiuni si corporatiuni, asià si autoritâtile mai inalte si cele supreme besericesci, in comunicârile loru cu regimulu tierei se potu folosì de limb'a administratiunei loru, sunt inse deoblegate a alaturà asternutele loru, si in limb'a magiara.

Regimulu tierei respunde in limb'a in care s'a asternutu petitiunea, pe o parte (hasábosan), dara in casuri urgenti pote respunde numai in limb'a magiara.

In casuri de dubietate testulu ungurescu este decidiatoriu.

§. 17. Oficiolatele comunica cu regimulu tierii in limb'a magiara.

§. 18. Limb'a de administratiune a regimului tierei este cea magiara. Intre altele inse ministeriulu este deoblegatu a avè grige ca, precumu la tote demnitâtile si diregatoriele inalte de statu, asià si in specie in capulu comitateloru (adeca comitii supremi. Trad.) sê se aplice in numeru indestulitoriu, d'in senulu toturoru natiunalitâtiloru astfeliu de barbati, cari posiedu cunosciintiele necesarie pentru superarea afaceriloru diregatorieloru, corporatiuniloru, institutoloru, asociatiuniloru si privatiloru de natiunalitate nemagiara.

§. 19. In institutele de invetiamentu intemeiate deja séu cari, dupa recerintia, se voru intemeià prin statu respective prin regimu, limb'a instructiunii o va defige ministeriulu de cultu; dara fiindu câ chiar' si regimulu are de celu mai inaltu scopu alu sêu succesulu instructiunii publice, d'in puntu de vedere alu educarii generale si alu binelui generalu, — este indetoratu (minist. de cultu) a se ingrigì dupa potintia, cumcâ cetatianii d'in patria, fie de ori si-ce natiunalitate, locuindu d'insii in numeru mai mare la unu locu, in mediloculu tienutului loru sê se pota cultivà in limb'a loru, pana unde incepe cultur'a mai inalta academica.

§. 20. In scolele mai mici si mai inalte de pe teritorie, pe cari se usiteza mai multe limbe, au sê se infiintieze catedre de limba si literatura pentru fia-care d'intre acele limbe.

§. 21. Limb'a propunerii la universitatea tierii este ce'a magiara, au inse sê se intemeieze catedre de limba si literatura pentru limb'a fie-carei natiunalitâti.

§. 22. De cum-va d'intre institutele ce erau organisate pe calea invoirei, (§. 23) ori-si-care cu poterile sale nu ar' fi in stare sê corespunda pe de ajunsu scopului, d'in caus'a neajungerei, si ar' petitiunà la statu pentru ajutoriu: ministrii respeptivi voru avè detorinti'a sê faca propunere despre acelea dietei, pe bas'a documinteloru credibile, adunate. Legelatiunea d'in casu in casu va decide despre cantitatea si modulu ajutoriului, dupa ce s'a convinsu despre necesitatea acelui-a.

Capu IV.

Drepturile natiunalitâtiloru in privinti'a asociatiuniloru.

§. 23. Fie-care cetatianu d'in patria, tiena-se de ori-si-care natiunalitate, precum si oficiolatele, comunitâtile, besericele si comunile besericesci, au dreptulu sê intemeeze scole inferiore, de medilocu si superiore, precum si alte feliuri de institute de arta, sciintia, economia, comerciu si industria, ce sunt de lipsa pentru prosperarea acestor'a, fie pe spese proprie séu pe calea asociatiuniloru; spre acestu scopu cetatianii se potu asocià si formà reuniuni sub supraveghiarea regimului, facendu-si statute de aceste-a, propasîndu in intielesulu statuteloru intarite de regimu in acést'a privintia; potu adunà fondu de bani, cu acest'a potu manipulà asemenea sub supr'aveghiarea regimului si in modu corespundiatoriu pretensiuniloru natiunale.

Institutele de invetiamentu, cultura si de altu-feliu de sciintia intemeiate in acestu modu — scolele inse numai in consonantia cu cele-lalte norme de invetiamentu — sunt egalu indreptatîte ca institutele statulu, ce li suntu asemenea si de acel'a-si rangu.

Societâtile in institutele intemeiate de d'insele potu comunicà intre ele si in limb'a loru propria.

Capu V.

Drepturile natiunalitâtiloru in privinti'a jurisdictiunei.

§. 24. Unu cetatianu d'in patria fia de ori-si-care natiunalitate, in casuri unde, fâra sê se folosesca de cutare advocatu, voiesce sê apeleze la scutulu legiloru respeptive a judelui, fie ca acusatoriu séu acusatu, fie ca petitiunatoriu, — are dreptu a se folosì:

de limb'a-i materna in comunitatea sa si in oficiulu cercualu, de care se tiene;

in alte comunitâti, de limb'a comunitatei respeptive séu de un'a d'intre cele folosite acolo;

in oficiulu sêu jurisdictiunalu se pote folosì de limb'a sa materna séu de limb'a protocolului oficiului jurisdictiunalu, séu de un'a d'intre limbele lui; in oficiuri straine jurisdictiunale se pote folosì de limb'a protocolului acelui-a, séu de un'a d'intre limbele lui.

§. 25. Judele eserceaza oficiulu sêu in casurile §-lui 24, si anume:

in procedur'a afara de procese, decide si ordineza in limb'a, in care este scrisa petitiunea, respective in limb'a interesatiloru;

in cause procesuale inse conduce pertratarea in limb'a partiteloru litigante, marturiile, oculat'a, si alte fapte judecatoresci le asculta in limb'a acestor'a; si in fine protocolulu luduce in limb'a de protocolu a oficiului, éra daca de acestea ar fi mai multe, atunci intr'ace'a (limba) d'intre ele, cu care se voru invoì partitele litigante, si candu nu s'ar potè invoì, atunci in ori si care, dupa placu.

Citatiunile (judiciale), se voru face in limb'a citatului, pentru interesulu lui, de cum-va cu graba se pote eruì, intr'alte casuri se voru concepe in limb'a oficiosa a tierii ca in cea a comunicatiunei; dara fie-care citatiune, resolutiune si sentintia, ba chiar', in casuri straordinarie, si alte documente mai momentose, le publica séu comunica in limb'a partiteloru séu a interesatiloru, de cum-va poftescu.

§. 26. Daca o partita se representa prin advocatu, séu trebuie sê fie representata, atunci advocatulu acusatoriului pote sê-si alega limb'a judetiului respeptivu, séu un'a d'in ele, daca-su mai multe; dara daca advocatulu acusatului, séu advocatii, nu voiescu sê mane procesulu in limb'a alesa de advocatulu acusatoriului, sunt indetorati a se folosì de limb'a magiara.

§. 27. Citatiunile judiciale sê se faca in limb'a petitiunei, inse in interesulu partitei citate, daca numai de câtu se pote eruì,' sê se faca si in limb'a acestei-a, intr'alte casuri sê se faca in limb'a oficiosa a tierii, ca in cea a comunicatiunii.

Citatiunea, resolutiunea si sentinti'a sê se comunice, publice si concipieze in limb'a procesului si, d'in puntu de vedere alu apelatiunii, si in limb'a oficiala a tierii.

§. 28. In afacerile ce se tienu de competinti'a tribunalului cambialu, limb'a procesului, pentru creditulu generalu va fi cea magiara.

§. 29. Limb'a administratiunii interne a judetieloru, ce depindu de la alegere, este cea magiara; judetiele besericesci otaresca si singure limb'a loru de administratiune.

§. 30. Limb'a oficieloru cartiloru funduale este cea magiara; resolutiunile inse, daca poftescu partitele, sê se emita in limb'a de administratiune a oficiului, si daca ele (limbele) ar' fi mai multe, intr'ace'a d'intre ele, in care poftesce partit'a; totu in acea limba au a se emite, in traducere fidela, si estratele.

§. 31. Limb'a oficiala a tribunaleloru ce depindu de la denumirea regimului tierii, este eschisivu cea magiara; ministeriulu de justitia inse este detoratu a grigì ca la tribunale inalte si la cele mai inalte sê se denumesca, in numeru corespundiatoriu, individi capaci d'in sinulu fie-carei natiunalitâti.

Capu VI.

Drepturile natiunalitâtiloru in privinti'a legelatiunei.

§. 32. Limb'a pertratarii si a administratiunii in diet'a tierii este cea magiara.

§. 33. Legile au sê se publice in limba fie-carei natiunalitâti d'in patria.

Capu VII.

Garanti'a egalitatii natiunalitâtiloru.

§. 34. Ori-si-care lege de mai nainte, ce contradice legiloru de mai susu, se sterge.

§. 35. Egalitatea staverita in §§. de mai susu pentru tote natiunalitâtile ce esista pe teritoriulu tierei se dechiara de lege fundamentala a tierii.

Paulu Nyáry m. p.
pres. subcomisiunei.

Carolu Kerkápoly m. p.
notariulu sub-comitetului.

Congresulu natiunalu bisericescu romanu.

In siedinti'a a VII, tienuta in 1/13 octobre, dupa cetirea protocolului d'in siedinti'a trecuta si dupa unele observari, aduce presiedintele la cunoscinti'a congresului harthi'a ministrului de interne Wenkheim, indreptata câtra presidiu, prin carea face cunoscutu, câ Majest. Sa l'a insarcinatu a respunde la gratulatiunea congresului d'in indemnulu prè inaltei dîle onomastice a Majest. Sale, si câ Maj. Sa s'a induratu prè gratiosu a primì cu multiamire acea gratulatiune. Acésta scire a primit'o congresulu cu aclamatiuni de „sê traiesca.“ — Dupa acést'a comunica presidiulu, câ dlu dep. vice-colonelu, Rotariu, depune mandatulu, esprimendu-si de-odata si parerea de reu, câ nu-lu ierta impregiurârile de a satisface acestei onorifice chiamari. — Mai departe anuncia presidiulu incurgerea unei petitiuni de la parochulu d'in Macedoni'a, diecesa'a Caransebesiului, care petitiune se predâ comissiunei petitiunarie.— Se verifica apoi deputatulu Missiciu. — d. Babesiu asterne o petitiune in afaceri de despartîre de serbi, de la comun'a Cheti'a romana, carea inca se predâ comissiunei verificatorie. — Se incinge o disputa mai lunga asupr'a unei petitiuni privitoria la opurile dlui prof. I. Popescu, „Computulu“ si „Compendiu de pedagogia“, substernuta de d. Dr. Tincu cu propunerea, ca sê se alega o comissiune speciala, carea sê censureze aceste opuri si sê refereze congresului. Acést'a dupa mai multe spriginiri in intielesulu propunerei d. Dr. Hodosiu, spriginita de Alduleanu, se termina cu indrumarea petitiunei la comissiunea petitiunaria.

D. Borlea interpeleza presidiulu, deca e dreptu, câ corespundinti'a consistorieloru cu guvernulu se porta in limb'a straina, la care interpelare respundu, Archipastorii si Protopresbiterulu Oradiei mari. Borlea e multiamitu cu respunsulu, numai in privinti'a eparchiei aradane si-reserva dreptulu de a face o propunere. Cu acésta ocasiune asigura dep. Ioanoviciu, câ la ministeriu se primescu harthiele in limb'a romana. In acestu obiectu iau cuventulu mai multi, in urma presidiulu, care areta, câ necesitatea si momentositatea unoru cause sub regimele trecute a constrinsu si la ce deca s'au intemplatu, nu s'au intemplatu d'in vre-o perfidia natiunala.*)

La ordinea dîlei vine apoi raportulu comissiunei asupr'a petitiunei pentru restaurarea episcopiei aradane. Dupa ce vorbescu mai multi deputati la acestu obiectu, la propunerea dep. Babesiu se insarcineza presiedintele a midilocì datele necesarie in privinti'a acést'a. — Se verifica deputatulu Petcu

*) Nu pricepemu deslucirile. Red.

*

pentru cerculu alu XVIII. — In fine aduce aminte presidiulu comissiunei de 27, sê grabesca cu elaboratulu sêu, la care dep. Babesiu respunde, câ comissiunea face totu ce pote, dara momentuositatea sarcinei sale a facutu de au intardîatu pana acum.

Comissiunea de 27 fiindu gat'a cu elaboratulu, ce lu-publicamu mai la vale, acest'a se va luà asta-di séu mane la pertratare in siedintia plenaria.

„Tel. Rom."

Varietâti.

*** (*Portulu postalu pana in Egiptu.*) D'in prim'a optovre 1868 se solvesce pentru corespundinticle adresate in si d'in Egiptu (afara de Alesandri'a), pentru epistole francate 25 cruceri de unu lotu vamalu, pentru epistole nefrancate d'in Egiptu 35 cruceri; pentru tipariture sub legatura crucisia 6 cr. de câte 2½ loti vamali.

*** (*Ovatiune episcopului Fogarassy.*) Cetimu in „Zkft." urmatori'a insciintiare dtto Sabiiu 12 l. c.: Episcopulu Mihailu Fogarassy, visitandu de-una dîle comunitâtile basericesci rom. cat., cari se tienu de dieces'a sa, fu intempinatu la Naseudu cu solenitate de unu banderiu de calareti romani, cari aveàu cu sine mai multe flamure cu inscriptiunea „186¾." Conducatoriulu acestui banderiu, aretandu la inscriptiunea amintita, dechiarâ, câ romanii d'in Naseudu au venitu a aretà stima si reverintia dlui episcopu, pentru câ d'insulu fu singurulu prelatu unguresc, care in anii epocali 186¾ au intratu in diet'a de la Sabiiu, colucrandu acolo la infiintiarea legiloru cunoscute, cari sunt petrunse de adeveratulu spiretu alu indreptatîrei egale, si cari formeza credeulu politicu alu fia-cârui romanu adeveratu si sunt adencu sapate in anim'a intregului poporu romanu. — Episcopulu Fogarassy respunse, câ acést'a destintiune rara i causeza cu atâtu mai mare bucuria, cu câtu i se fece d'in partea unoru barbati, cari nu se tienu de confessiunea sa; mai departe si-espreso parerea sa de reu, câ s'au scosu d'in valore legile salutarie, bune si frumose si indreptate spre multiamirea natiuniloru sorori, despre cari amintì vorbitoriulu deputatiunei salutorie si la a câroru infiintiare a colucratu si d'insulu, ce e dreptu in proportiunea poteriloru sale, inse cu intentiunea curata de a innaintà binele patriei si alu imperiului; asemene trebue sê-si esprime parerea de rêu, câ barbatii de statu cari stau in fruntea guvernului de acum au facutu pasi rateciti, scotiendu d'in posturile loru pre unii barbati meritati ai natiunei romane, cum sunt d. e. consiliarii Bologa si Macelariu.

*** (*Nr. 21. alu foiei „Transilvani'a"*) cuprinde urmatoriele materie: 1. Protocolulu adunarei generale (VIII) a asociatiunei transilvane pentru cultur'a si literatur'a poporului romanu. 2. Raportulu secretariului II despre activitatea comitetului asociatiunei transilvane in decursulu anului 186⅞. 3. Institutulu regescu d'in Franci'a. 4. Epistole agronomice. 5 Clio. 6. Publicarea baniloru incursi la fondulu Asociatiunei de la 22 augustu c. n. pana la siedinti'a comitetului Asociatiunei d'in 15 septemvre c. n. a. c. 7. Doue concursuri de stipendie d'in partea comitetului Asociatiunei trans., publicate si in numerulu 145 alu „Federatiunei."

*** (*Principele Napoleonu*) primì a fi tutorulu prunciloru repausatului princ. Walewsky.

*** (*Pregatiri constitutiunali* pentru alegerea venitoria) „P. N." spune, câ unu alegutoriu unguru d'in Cinci-beserece (Pécs) dechiarâ — cu privire la alegerea venitoria — câ „daca n'a cursu sange pana acum, va curge d'acum inainte. Eu inca i voiu incuragià pe omeni: dati (cu fokosiulu!) taieti pe cei cu pene rosie!" — Vivant fokosiurile constitutiunali!

*** (*Cutremurulu de pamentu*) d'in Americ'a sudica repetîndu-se mai de multe ori produse nenorociri forte mari. In cetatea Ecuador s'au scosu de su ruine 40,000 mii cadavre.

Sciri electrice.

Bucuresci, 16 optovre. Conformu dispusetiunii legii pentru armata, votate de camera, se voru recrutà in câtu mai curendu 10 mìi fetiori.

Triestu, 16 optovre. Caldarea de vapore a naei turcesci „Turabulus Garb" in 5 opt. a esplodatu in portulu Smyrnei. D'intre 680 soldati 70 devenira raniti.

Parisu, 16 optovre. Dupa scirile d'in Brazili'a, brazilianii au ocupatu cetatea Tebiquary. Lopez scapâ câtra Villaricca. Doue corvete straine plutescu pre fluviu in susu, si se crede, câ Lopez se scutì pre un'a d'intre aceste.

Madridu, 16 optovre. Diuariele spunu, câ inprumutulu de 700 reali se va face la bancele englese, pre langa conditiuni favoritorie. Serrano si Topete fura primiti in Saragossa cu insufletîre.

Vien'a, 17 optovre. In siedinti'a de adiu a senatului imperialu guvernulu presintâ casei urmatoriele projepte de lege: despre societâtile actiunarie, despre reuniunile industriarie, despre regularea confinieloru d'intre Elveti'a si Austri'a, despre incercarea impaciuirii in ainte d'a se despartî pârtile casatorite; apoi ordenatiunea imperatésca, referitoria la starea esceptiunala d'in Prag'a, si contratulu comercialu, ce are a se face cu Elveti'a si Angli'a; — si in urma se face cunoscutu, câ imperatulu a santiunatu legea de presa.

Vien'a, 17 optovre. „Abendpost" de adiu spune, câ: impartesîrea foieloru polone despre primirea principelui Thurn de tiarulu rusiloru este o scornitura. Principele fu primitu cu mare distintiune, si incredintiatu de tiarulu rus. numai unu ce deoblegatoriu pote sê impartesiésca imperatului Austriei.

Parisu, 17 optovre. Corespundintiele d'in Madridu scriu, câ Escosura este denumitu represante alu Ispaniei in Austri'a.

Prag'a, 17 optovre. In urm'a turburâriloru repetîte in Hochstadt si Starckenbach s'a tramesu militia in suburbiele respective, si comunetâtile acestoru-a fura insciintiate, câ decumva lenistea nu se va restituì, esecutiunea militara se va intreprinde pre cont'a loru.

Madridu, 18 optovre. Se vorbesce, câ ministeriulu voiesce a decide despre form'a guvernului venitoriu prin sufragiulu poporului. In casulu acest'a cortesulu ar' decide numai in privinti'a personei domnitoriului.

Constantinopole, 16 optovre. Port'a luâ inprumutu de la Sociéte generale d'in Parisu 5 milione pundi de sterl. cu 13½ procinte; inprumutulu se va respunde d'in contributiunile Anatoliei.

New-York, 17 optovre. Tempulu este favoritoriu recoltei bumbacului. Turburârile negriloru d'in statele sudice inca duréza. D'in Haiti se scrie, câ Gonaives a ocupatu cetatea Salnave. Generariulu Calerol fu prinsu si impuscatu.

Triestu, 19 optovre. In urm'a telegramei ministrului de comerciu pornirea espeditiunii ost-asiatece s'a amanatu cu 24 ore.

Madridu, 16 ootovre. Reformularea monetelorु s'a decisu astu-felu, ca ecuivalintele sê fia egalu cu piciorulu monetei francese. — Junt'a d'in Malaga recunoscù guvernulu.

Belgradu, 18 optovre. „Lev. Her." scrie, câ Ali Nizami Bey, aginte in Vien'a, e denumitu consulu generalu alu Turciei in Pest'a.

Belgradu, 19 optovre. Asta-di s'au ascultatu cei trei acusati pentru complicitate in complotulu contr'a principelui. Antonovits repetiesce, ce a spusu mai nainte, câ Karageorgevits lu-a invitatu de doue ori, sê iòe parte la conjuratiune si la asasinatu. Uncsicsevits, Radovanovits si Soravkovits marturisescu, câ au sciutu de complotu.

Vien'a, 19 optovre. Banc'a anglo-austriana publica urmatoriele: In 24, 26, si 27 opt. se voru presintà actiunarii liniei Leupolea-Cernauti, cari au dreptulu a luà actiuni pre lini'a romana Suciav'a-Jasi. Emisiunea actiuniloru face diece milione, cursulu emisiunei 140. Pentru actiuni deplinu solvite si pentru solutiuni in rate, censulu actiuniloru face 7% in argintu. Banc'a anglo austriana procura solutiuni intregi séu in rate pre langa rebunificatiune de 5%.

Sabiiu, 19 optovre. Congresulu romanu besericescu s'a inchiaiatu asta-di, dupa ce a statoritu statutulu organicu pentru impartîrea metropoliei.

Parisu, 19 optovre. „Gaulois" serie: Prim'a dechiaratu corespundintelui lui „Gaulois", câ elu n'a avutu nici candu de cugetu a si-insusî coron'a ispaniola, si aru refusà-o, chiaru de i-s'ar' oferì.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu:
ALESANDRU ROMANU.

Comunicatiunea drumuriloru de feru.

Vien'a-Pest'a-Segedinu-Temisior'a-Baziasiu.

De la Vien'a	pleca la	7 óre	45 min.	dem.	si la	8 óre	— min.	ser'a.
„ Posionu	„	10 „	24 „	„	„	10 „	51 „	„
„ Neuhäusel	„	1 „	23 „	diu'a,	„	1 „	54 „	nóptea
„ Pest'a	„	5 „	19 „	d. m.	„	6 „	31 „	deman.
„ Czegléd	„	7 „	54 „	„	„	9 „	14 „	„
„ Segedinu	„	12 „	12 „	nóptea,		2 „	55 „	dup. m.
„ Temisiór'a	„	3 „	55 „	dem.	„	7 „	47 „	„
„ Jasenov'a	„	8 „	4 „	„	*)			
„ Beseric'a-Alba	„	8 „	40 „	„				
Sosesce in Basiasiu	la	9 „	10 „	„				

*) De la Temisior'a la Baziasiu comunica nnmai odata.

Basiasiu-Temisior'a-Segedinu-Pest'a-Vien'a.

De la Basiasiu	pleca la	5 óre	55 min.	d. a.				
„ Beseric'a-Alba	„	6 „	27 „	„				
„ Jasenova	„	7 „	6 „	„				
„ Temisior'a	„	10 „	40 „	ser'a si	la	7 óre	25 min.	dem
„ Segedinu	„	2 „	26 „	nóptea	„	12 „	53 „	diu'a
„ Czegléd	„	6 „	35 „	dem.	„	6 „	21 „	d. a.
„ Pest'a	„	9 „	55 „	„	„	9 „	30 „	sér'a
„ Neuhäusel	„	1 „	52 „	diu'a	„	1 „	8 „	nópt.
„ Posionu	„	4 „	48 „	d. a.	„	4 „	12 „	dem.
Cosesce in Vien'a	la	6 „	36 „	„	„	6 „	— „	„

Jasenov'a-Oraviti'a.

De la Jasenov'a	pleca la	8 óre	30 minute	demanéti'a.	
„ Jam	„	9 „	12	„	„
„ Racasdia	„	10 „	12	„	„
Sosesce in Oravitia	la	10 „	57	„	„

Oraviti'a-Jasenov'a.

De la Oraviti'a	pleca la	4 óre	— minute	dupa médiadi.	
„ Racasdia	„	4 „	45	„	„
„ Jam	„	5 „	38	„	„
Sosece in Jasenov'a	la	6 „	—	„	„

Vien'a-Oradea-Mare.

De la Vien'a	pleca la	8 óre	— minute	séra.	
„ Pest'a	„	6 „	35	„	deman.
„ Czegléd	„	9 „	27	„	„
„ Püspök-Ladány*)		1 „	58	„	dup. med.
Sosesce in Orade	lá	4 „	38	„	„

*) Cale laterale duce la Dobritinu, unde sosesce la 3 óre dupa médiadi.

Oradea-Mare-Vien'a.

De la Orade	pléca la	10 óre	6 minute	demanéti'a	
Sosesce in Püspök-Ladány*)	„	12 „	48	„	diu'a
„ Czegléd	„	5 „	41	„	sér'a
„ Pest'a	„	8 „	37	„	„
„ Vien'a	„	6 „	—	„	demanéti'a.

*) Cale laterale vine de la Dobritinu.

Vien'a-Aradu.

De la Vien'a	pléca la	8 óre	— minute	ser'a.	
„ Pest'a	„	6 „	25	„	deman.
„ Czegléd	„	9 „	47	„	„
„ Szolnocu	„	11 „	2	„	„
Sosesce in Aradu	la	5 „	—	„	ser'a.

Aradu-Vien'a.

De la Aradu	pléca la	10 óre	15 minute	demanéti'a	
„ Solnocu	„	4 „	22	„	dupa médiadi.
Sosesce in Czegléd	la	5 „	33	„	„
„ Pest'a	„	8 „	37	„	„
„ Vien'a	„	6 „	—	„	demanéti'a

Vien'a-Paris.

De la Vien'a	pléca	4 óre	30 minute	sér'a.
„ Salzburg	„	1 „	—	nóptea.
„ Monacu	„	5 „	45	deman.
„ Stuttgart	„	11 „	45	„
„ Mühlacker	„	12 „	55	diu'a.
„ Carlsruhe	„	2 „	10	dupa méd.
„ Strassburg	„	5 „	25	„
Sosesce in Paris	la	5 „	—	demanéti'a

Paris-Vien'a.

De la Paris	pléca la	8 óre	35 minute	ser'a.	
„ Stassburg	„	8 „	57	„	dem.
„ Carlsruhe	„	10 „	40	„	„
„ Mühlacker	„	12 „	—	„	diu'a.
„ Stuttgart	„	1 „	20	„	dupa méd.
„ Monacu	„	8 „	30	„	sér'a.
„ Salzburg	„	1 „	30	„	nóptea.
Socesce in Vien'a	la	9 „	30	„	deman

Comunicatiunea posteloru.

De la Oradea-Mare la Clusiu, pleca in tote dilele la 6 ore 30 minute dupa médiadi, sosesce in Clusiu la 1 ora 30 minute dupa médiadi. Cale de 19⅛ mile, tiene 18 óre 40 minute, costa 10 fl. 92 cr.

„ Clusiu la Orade pléca in tóte dilele la 12 óre diu'a, sosesce in Orade la 6 óre 40 minute demanéti'a.

„ Aradu la Sibíi (prin Dev'a) pléca in tóte dilele, la 7 óre sér'a, sosesce in Sibíi la 2 óre 15 minute nóptea. Cale are 34⅝ mile, tiene 31 óre 15 minute, costa 20 fl. 2 cr.

„ Sibii la Aradu (prin Dev'a) pléca in tóte dilele la 7 óre sér'a, sosesce in Aradu la 1 óra 45 min. noptea.

„ Temisiór'a la Sibii pléca in tóte dilele la 6 óre deman. sosesce in Sibii la 1 óra 30 min. dupa médiadi. Cale de 36¾ mile, tiene 31 óre 40 min., costa 20 fl. 44 cr.

„ Sibii la Temisió'a pléca in tóte dilele la 12 óre diu'a, sosesce in Temisiór'a la 7 óre 40 minute sér'a.

„ Temisiór'a la Orsiov'a pleca luni-a, marti-a, joi-a, si sambet'a la 6 óre demanétj'a, sosésce in Orsiova la 6 óre deman. Cale de 26¾ mile, tiene 24 ore, costa 14 fl. 98 cr.

„ Orsiov'a la Temesiór'a pléca dominec'a marti-a, mercuri-a si vineric-a la 6 óre sér'a, sosesce in Tomisiór'a la 6 óre ser'a in diu'a urmatória.

De la Tremisiór'a la Aradu pléca in tóte dilele la 6 óre dem. sosesce in A. la 11 ore 45 minute diu'a Cale de 7 mile, tiene 5 óre 45 min., costa 3 fl. 8 cr

„ Aradu la Temisiór'a pléca in tóte dilele la 2 óre dupa médiadi, sosesce la 7 óre 45 minute sér'a.

„ Sibii la Clusiu pleca in tóte dilele, la 3 óre d. m. sosesce la 9 óre 20 min. deman. Cale de 21⅝ mile tine 18 óre 20 min., costa 12 fl. 18 cr.

„ Clusiu la Sibii pleca in tote dilele la 5 óre dupa méd. sesesce la 11 ore 50 min. diu'a.

„ Sibii la Brasiovu pleca in tóte dilele la 5 óre dupa méd. sosesce la 7 óre 25 min. deman. Cale de 18½ mile, tiene 14 óre 25 min., costa 10 fl. 36 cr.

„ Brasiovu la Sibii pleca in tote dilele la 7 óre sér'a, sosesce la 9 áeman.

„ Sibii la Muresiu-Osiorheiu pléca luni-a, marti-a, vineri-a, si sambet'a la 7 ore ser'a, sosesce la 1 óra 5 min. d. m. Cale de 19¼ mile, tiene 18 óre 5 min. costa 10 fl. 78 cr.

„ Muresiu-Osiorheiu la Sibii pleca luni-a, marti-a, mercuri-a si sambet'a la 8 ore demin. sosesce la 2 óre 35 min. noptea.

S'a tiparitu in Pest'a 1868. prin Alesandru Kocsi. Piati'a Pesciloru, Nr. 9.